

DAVACI VE YÜRÜTMENİN

DURDURULMASINI İSTEYEN : Ömer Ekiz

VEKİLİ : Av. Bayram Can Çapar (E-Tebligat)

DAVALILAR : 1- Cumhurbaşkanlığı - ANKARA

2- Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü - ANKARA

VEKİLLERİ : Av. Abdullah Şamil Doğan (E-Tebligat)

MÜDAHİL (DAVALILAR YANINDA) : Avdan Madencilik Enerji Sanayi ve Ticaret A.Ş.

VEKİLİ : Av. Etkâ Furkan Güler (E-Tebligat)

İSTEMİN KONUSU : Denizli İli, Tavas İlçesi, Avdan Mahallesi, 1518 ve 2019 parsel sayılı taşınmazların, Denizli İli, Tavas İlçesinde S:61796, S:63642 ve S:200808574 numaralı IV. Grup maden (linyit) işletme ruhsatlı sahalarda, ruhsatlara konu maden üretimine devam edilebilmesi için ihtiyaç duyulan ekli listedeki taşınmazların Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 27. maddesi uyarınca acele kamulaştırılmasına ilişkin 14/01/2022 tarih ve 31719 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 13/01/2022 tarih ve 5103 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararının davaya konu taşınmazlar yönünden iptali ve yürütmesinin durdurulması istenilmektedir.

DAVACININ İDDİALARI : Acele kamulaştırmanın istisnai bir yöntem olduğu, aceleliğin varlığına dair şartların ortaya konulması gerektiği, davaya konu işlem ile yapılan kamulaştırmaların aceleliğinden bahsedilemeyeceği, acele kamulaştırma yönteminin hukuki güvenlik ilkesini ve mülkiyet hakkını zedeleyecek ölçüde geniş yorumlanamayacağı, bir yerleşim yerinin kökten kaybolmasının ve buradaki sosyal ve ekonomik varlığın yok olmasının karşısında ölçülülük, orantılılık ve kamu yararından söz edilemeyeceği, mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin orantısız olduğu, projenin çevresel olarak haklarını muhtel edeceği, projeye konu alanın planlama açısından oldukça sakıncalı bir alanda olduğu, alanın etrafında çok sayıda sit alanı bulunduğu, işletmenin hava kirliliğine sebep olacağı, flora ve kültürel vejetasyona olumsuz etki edeceği, acele kamulaştırmadan beklenen üstün kamu yararı ve mülkiyet hakkına yönelen müdahalenin üstünlüğü ortaya çıkmadığı belirtilerek, dava konusu kararın, davaya konu taşınmazlar yönünden iptali istenilmiştir.

DAVALILARIN SAVUNMALARI: Kömür üretimi yapılacak bölgedeki yaklaşık 7.500.000 ton üretilebilir kömür rezervi tespit edildiği, rezervin tamamının kamulaştırma talep edilen parsellerin altında kaldığı, üretimlerin yapılabilmesi için bu alanlardan başka alternatif olmadığı, parsellerin tamamına yakınının tarla vasfında olduğu, işlemin acele kamulaştırma kriterleri çerçevesinde gerçekleştirildiği, kamu yararının madencilik faaliyetlerinin yapılmasını gerektirdiği, ülkemizin enerji açığı değerlendirildiğinde acelelik halinin bulunduğu

tartışmasız olduğu, davacının talebinin yerindelik denetimine girdiği, çevreye ilişkin iddiaların ÇED kararına ilişkin olduğu, davanın reddi gerektiği savunulmuştur.

MÜDAHİLİN SAVUNMASI: Davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

DANIŞTAY TETKİK HAKİMİ MEHMET ÖZDAMAR'IN DÜŞÜNCESİ : Yürütmenin durdurulması isteminin, davaya konu taşınmazlar yönünden kabulüne karar verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Danıştay Altıncı Dairesince, ara kararı cevabı geldikten veya ara kararında belirtilen cevap verme süresi geçtikten sonra incelenmesine karar verilen yürütmenin durdurulması istemi, ara kararı cevabı geldiği görülmekle yeniden incelendi, gereği görüldü:

İNCELEME VE GEREKÇE :

MADDİ OLAY :

Denizli İli, Tavas İlçesi, Avdan Mahallesi, 1518 ve 2019 parsel sayılı taşınmazların, Denizli İli, Tavas İlçesinde S:61796, S:63642 ve S:200808574 numaralı IV. Grup maden (liniyit) işletme ruhsatlı sahalarda, ruhsatlara konu maden üretimine devam edilebilmesi için ihtiyaç duyulan ekli listedeki taşınmazların Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 27. maddesi uyarınca acele kamulaştırılmasına ilişkin 14/01/2022 tarih ve 31719 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 13/01/2022 tarih ve 5103 sayılı Cumhurbaşkanı Kararının davaya konu taşınmazlar yönünden iptali ve yürütmenin durdurulması istemi ile bakılan dava açılmıştır.

İLGİLİ MEVZUAT:

Anayasanın 35. maddesinde: "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." hükmü yer almaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 Nolu Protokolünün "Mülkiyetin korunması" başlıklı 1. maddesinde: "Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir. Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez." hükmüne yer verilmiştir.

2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 27. maddesinde; 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanununun uygulanmasında yurt savunması ihtiyacına veya aceleliğine Cumhurbaşkanınca karar alınacak hallerde veya özel kanunlarla öngörülen olağanüstü durumlarda gerekli olan taşınmaz malların kamulaştırılmasında kıymet takdiri dışındaki işlemler sonradan tamamlanmak üzere ilgili idarenin istemi ile mahkemece yedi gün içinde o taşınmaz malın 10. madde esasları dairesinde ve 15. madde uyarınca seçilecek bilirkişilerce

tespit edilecek değeri, idare tarafından mal sahibi adına 10. maddeye göre yapılacak davetiye ve ilanda belirtilen bankaya yatırılarak o taşınmaz mala el konulabileceği, bu Kanunun 3. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen hallerde yapılacak kamulaştırmalarda yatırılacak miktar, ödenecek ilk taksit bedeli olduğu düzenlemesine yer verilmiştir.

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun "*Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı*" başlıklı 13. maddesinde: **"Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri tarımsal üretim amacı dışında kullanılamaz. Ancak, alternatif alan bulunmaması ve Kurulun uygun görmesi şartıyla;**

- a) Savunmaya yönelik stratejik ihtiyaçlar,
 - b) Doğal afet sonrası ortaya çıkan geçici yerleşim yeri ihtiyaçı,
 - c) Petrol ve doğal gaz arama ve işletme faaliyetleri,
 - ç) İlgili bakanlık tarafından kamu yararı kararı alınmış madencilik faaliyetleri,**
 - d) Bakanlıklarca kamu yararı kararı alınmış plân ve yatırımlar,
 - e) (Ek: 31/1/2007-5578/3 md.) Kamu yararı gözetilerek yol altyapı ve üstyapısı faaliyetlerinde bulunacak yatırımlar,
 - f) (Ek: 26/3/2008-5751/1 md.) Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun talebi üzerine 20/2/2001 tarihli ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu uyarınca yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımı ile ilgili yatırımları,
 - g) (Ek: 26/3/2008-5751/1 md.) Jeotermal kaynaklı teknolojik sera yatırımları,
- İçin bu arazilerin amaç dışı kullanım taleplerine, toprak koruma projelerine uyulması kaydı ile Bakanlık tarafından izin verilebilir. (Ek cümle: 31/1/2007-5578/3 md.) Bakanlık bu yetkisini valiliklere devredebilir.**

Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri dışında kalan tarım arazileri; toprak koruma projelerine uyulması kaydı ile valilikler tarafından tarım dışı kullanımlara tahsis edilebilir.

Tarımsal amaçlı yapılar için, projesine uyulması şartıyla ihtiyaç duyulan miktarda her sınıf ve özellikteki tarım arazisi valilik izni ile kullanılır.

(Ek fıkra: 28/10/2020-7255/21 md.) İmar planlarında tarımsal niteliği korunacak alan olarak ayrılan yerler ile kamu yararı kararı alınarak tarım dışı amaçla kullanım izni verilen yerler, yeniden izin alınmaksızın bu amaç dışında kullanılamaz ve planlanamaz. Ancak yerleşim alanlarının gelişim alanı ihtiyaçlarını karşılamak için izin verilerek planlanmış alanlarda yeniden izin şartı aranmaz.

Birinci fıkranın (c) ve (ç) bentleri kapsamında izin alan işletmeciler, faaliyetlerini çevre ve tarım arazilerine zarar vermeyecek şekilde yürütmekle ve kendilerine tahsis edilen yerleri tahsis süresi bitiminde eski vasfına getirmekle yükümlüdürler.

Bu madde kapsamında valiliklerce verilen kararlara yapılan itirazlar, Bakanlık tarafından değeriendirilerek karara bağlanır.

Tarım arazilerinin korunması ve amaç dışı kullanımına dair uygulamaların usûl ve esasları yönetmelikle düzenlenir." hükmü yer almaktadır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 27. maddesinin 2. fıkrasında, idari işlemin uygulanması halinde giderilmesi güç veya olanaksız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda yürütmenin durdurulmasına karar verileceği kuralı yer almıştır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME:

Özel mülkiyet hakkının korunması gereken temel insan hakları arasında öngörüldüğü, anayasa ve uluslararası sözleşmelerde mülkiyet hakkını korumaya yönelik düzenlemelere yer verildiği, bu düzenlemelerde mülkiyet hakkına müdahalelerin olabileceğinin öngörüldüğü, ancak bu müdahalelerde kamu yararı gerekçesi, kanuni düzenleme gereği ve ölçülülük yada orantılılık gibi uluslararası hukukun genel ilkelerinin varlığının dikkate alınması gerektiği, aksi durumda müdahalenin mülkiyet hakkı ihlaline neden olacağı kabul edilmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi kararları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarıyla da bu hususların açık bir şekilde ortaya konulduğu görülmektedir.

Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin Kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir Acele kamulaştırma usulü idareye kamulaştırma işlemlerinin neticelenmesini beklemeden kamulaştırılan taşınmaza el koyma imkânı tanıyan olağanüstü bir kamulaştırma usulüdür. Acele kamulaştırmada, kıymet takdiri dışındaki işlemler sonradan tamamlanmak üzere ilgili idarenin istemi ile Mahkemece yedi gün içinde o taşınmaz malın kanunda belirtilen usule göre bilirkişilerce tespit edilecek değeri idare tarafından mal sahibi adına bankaya yatırılarak o taşınmaz mala el konulabilir.

Acele kamulaştırma usulü, olağan kamulaştırmada malik lehine getirilen usule ilişkin güvenceleri bertaraf etmemekte; yalnızca bu usullerin işletilmesinden önce idareye, kamulaştırılacak taşınmaza el koyma imkânı tanımaktadır. Taşınmaza el konulduktan sonra idare tarafından öncelikle satın alma yolunun işletilmesi, bunun mümkün olamaması durumunda ise Asliye Hukuk Mahkemesinde bedel tespiti ve tescil davası açılması gerekmektedir. Kamulaştırılmasına karar verilen taşınmaza acele olarak ihtiyaç duyulması halinde, 2942 sayılı Kanunun 27. maddesi uyarınca kamulaştırma acele usulle yapılmaktadır.

Bu çerçevede, 2942 sayılı Kanunun 27. maddesi incelendiğinde, kamulaştırma işlemlerinde öngörülen yöntemlerin bir kısmının uygulanmayarak taşınmaza acele el konulabilmesi yolu istisnai olarak başvurulabilecek bir yöntem olarak düzenlendiğinden, madde hükmü ile acele kamulaştırmada olağan kamulaştırmaya oranla özel koşulların varlığı aranmış ve üç durumda acele kamulaştırma yolu ile taşınmaza el konulmasına olanak tanınmıştır. Anılan hüküm uyarınca taşınmazların bir an önce kullanılmasına ihtiyaç duyulan, kamu düzenine ilişkin olarak acelelik halinin bulunduğu durumlarda Cumhurbaşkanınca, taşınmazların acele kamulaştırılmasına karar verilebilmektedir.

Dosyanın incelenmesinden; davalı idareler tarafından, IV. grup maden (linyit) işletme ruhsatlı sahalarda, ruhsatlara konu maden üretimine devam edilebilmesi için belirlenen

T.C.
D A N I Ş T A Y
ALTINCI DAİRE
Esas No : 2022/3211

taşınmazlar için kamu yararı kararı alındığı belirtilmiş ise de, **mutlak ve marjinal tarım arazileri** vasfında olan davaya konu taşınmazlar için, Dairemizin 01.12.2022 tarihli ara kararlarıyla, davalı idarelerden ve ilgili dava dışı diğer idarelerden davaya konu bölgede korunması gereken bir alan olup olmadığı ve tarım dışı kullanım izninin alınıp alınmadığının sorulmasına karar verildiği, söz konusu ara kararına verilen cevap ve eki belgeler incelendiğinde; davaya konu alanlarda özel çevre koruma bölgesi, korunması gerekli tescilli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı veya doğal sit alanı olmadığının belirtildiği görülmekle birlikte, davaya konu taşınmazın 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun 13. maddesi gereğince İl Toprak Koruma Kurulunun gündemine alındığı, Kurulun 17.11.2022 tarih ve 2022/125-9 nolu kararı ile talep edilen taşınmazların IV. grup maden (linyit-açık işletme) sahası olarak işletilmek üzere tarım dışı kullanımının uygun bulunduğu, Toprak Kurulu tarafından verilen kararın değerlendirilip, nihai kararın oluşturulması amacıyla konunun 29.11.2022 tarihli, E-43613556 sayılı yazı ile Tarım ve Orman Bakanlığı'na intikal ettirildiğinin belirtildiği, geline son durumda, konunun halen Bakanlık tarafından değerlendirilmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlıkta; davaya konu 13.01.2022 tarihli Cumhurbaşkanı Kararından sonra, 17.11.2022 tarihli İl Toprak Koruma Kurulu tarafından alınmış olan tarım dışı kullanımının uygunluğuna dair kararın, davalı idareler tarafından dosyaya sunulan belgelere göre, halen Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından değerlendirildiği, yürütmenin durdurulması isteminin incelendiği tarih itibarıyla tarım dışı kullanım izni verilmemiş olduğu görüldüğünden, uyuşmazlığa konu taşınmazın tarım dışı bir amaçla kullanılmasına ilişkin tesis edilen dava konusu acele kamulaştırma işleminde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Bu durumda, açıklanan nedenlerle dava konusu işlemin uygulanması hâlinde giderilmesi güç veya imkânsız zararların doğmasına yol açacağı sonucuna ulaşılmıştır.

KARAR SONUCU:

Açıklanan nedenlerle;

1. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 6352 sayılı Kanun ile değişik 27. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen şartların birlikte gerçekleştiği anlaşıldığından davacının yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne,

2. Dava konusu 13/01/2022 tarih ve 5103 sayılı Cumhurbaşkanı Kararının **uyuşmazlığa konu taşınmazlar yönünden YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASINA,**

3. 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinin 2. fıkrasının (e) bendi uyarınca **itiraz yolu kapalı olmak üzere,** 15/03/2023 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan Vekili

Ahmet

ARSLAN

Üye

Mehmet Ali

CERAN

Üye

Nedret

ENGİN

Üye

Erhan

ÇAKAN

Üye

Mahmut

BALLI

